

Kultúrák között

2004 októberében, decemberében és 2005 februárjában a budapesti *Balassi Bálint Intézet* „Nyelv, kultúra, művelődés” címmel 3x3 napos képzést szervezett, amelyre Szlovákiából, Csehországból, Romániából, a Vajdaságból és Kárpátaljáról hívtak meg 20 résztvevőt (könyvtárosok, újságírók, tanárok és egyéb értelmiségiek). A gondosan előkészített képzésen kiváló felkészültségű előadók ismertették korunk időszerű irodalmi, közéleti, politikai, történelmi, kulturális és társadalmi témáit, illetve nyitottak azokról, nem egyszer nagyon izgalmas vitákat.

Emellett a résztvevőknek azt is tapasztalniuk kellett, hogy alig ismerik egymást, egymás kultúráját, közösségi életét. Ez teremtette meg annak igényét, hogy a képzésnek legyen folytatása, ha arra lehetőség lesz, évente más-más helyszínen, országban. Nem kevésbé fontos célként jelölték meg azt is, hogy kialakuljon egy olyan törzsgárda, amely az ismeretek továbbadásán túl képes lesz a határokon átívelő kapcsolatok kialakítására és megszervezésére.

Az első ilyen találkozóra 2005. szeptember 1-4. között Temesváron (Románia), a *Start Tanácsadó- és Továbbképző Iroda* szervezésében került sor. Szlovákiából a losonci *Phoenix Lutetia Polgári Társulás* és az érsekújvári *Anton Bernolák Könyvtár* közreműködésével 9 fő vett részt. A képzés tartalmilag a helyismeretek, a romániai magyar irodalmi, kulturális, politikai és társadalmi élet megismertetésére összpontosult. A résztvevők megegyeztek abban is, hogy a következő évi folytatás helyszíne Szlovákia lesz, melynek előkészítését az eddigi találkozók szlovákiai résztvevői közül **Puntigán József** (Losonc) és **Kecksés Ildikó** (Érsekújvár) vállalták el. Így került a szervezők közé a *Csemadok Érsekújvári Alapszervezete*, az *Anton Bernolák Könyvtár*, a losonci *Phoenix Lutetia Polgári Társulás*, valamint a somorjai *Fórum Intézet*, a *Szlovák Kulturális Minisztérium Kisebbségi Főosztálya*, **Csáky Pál** (ex)miniszterelnök-helyettes, számos egyén és helyi intézmény valamint szervezet anyagi és egyéb támogatásával.

Az érsekújvári és losonci helyszínekkel előkészített egyhetes szlovákiai képzés tartalmilag a szlovákiai társadalmi, kulturális és gazdasági bemutatását, kiemelten az itteni magyar kisebbség helyzetének elemzését tűzte ki céljával. Ennek megfelelően választották ki a témákat és az előadásokat is. A kiemelt témakörök között szerepelt az irodalom, az anyanyelv megőrzése, a sajtó és könyvkiadás, a kulturális és társadalmi élet, valamint a gazdaság. Nem hanyagolták el a „regionalizmust”, azaz az említett városok és a régiók bemutatását sem. Az időpontot úgy választották meg, hogy az egybeessen a *Nógrádi Nemzetközi Folklorfesztivál* idejével, amely az elmúlt évek alatt a nemzetek és nemzetiségek együttműködésének és együttélésének példamutató rendezvényévé vált.

A találkozóra meghívást kaptak az addigi két találkozó aktív résztvevői és szervezői, beleértve a Balassi Bálint Intézet előadóit, valamint csehországi, ausztriai, vajdasági és kárpátaljai szervezeteket. A 20 meghívott közül ugyan néhányan, röviddel a találkozó előtt lemondták a részvételét, de

ennek ellenére valamennyi ország képviseltette magát. A legtöbben Romániából érkeztek.

A találkozó július 24-én kezdődött el Érsekújvárott. Kora este **Pénzes István**, tanár, író előadásában a város és a régió irodalmi személyiségeinek tevékenységét, életútját ismertette meg. A tartalmas előadás egy virtuális irodalmi sétát tett a régióban, végigpásztázva az Érsekújvári járás településeit déli és északi irányban egyaránt.

Az előadást követően a *Csemadok* égisze alatt működő *Verszuhatag Irodalmi Kör* – „Egy emberélet kincsei” címmel – kortárs magyar költők alkotásait vonultatta fel. A tardo keddi **Tóth Ferenc** zenei kísérete kellemes hangulatot teremtett **Vörös Péter** haiku-jai, illetve a többi kortárs költő gondolatai köré. A határon túlról ideérkezettek olyan költők

Verszuhatag

gondolatait ismerhették meg, akikről eddig keveset tudtak. Módjukban állt hosszasan eltűnődni egy-egy gondolatson, önkéntelenül is összehasonlítást végezni a környezetükben élő és alkotó költők művei között. Ezt tette teljessé a *Csemadok*-székház nagytermében megrendezett, az idézett költők fotóit, tevékenységét, műveit bemutató kiállítás.

Az est közös vacsorával és beszélgetéssel zárult, melyen a résztvevők és szervezők mellett jelen volt az érsekújvári *Castrum Novum* hetilap tudósítója, a helyi *Czuczor Gergely Alapiskola* igazgatónője, **Novák Mónika**, Pénzes István, **H. Nagy Péter** irodalomkritikus, szerkesztő, **Juhász R. József** író, szerkesztő, **Balázs F. Attila**, az *AB ART Könyv- és Lapkiadó* igazgatója, a *Csemadok* helyi szervezet vezetőségének néhány tagja, a helyi MKP ifjúsági csoportjának képviselője. Személyesen mutatkoztak be maguk a résztvevők is.

Másnap délelőtt **Strba Sándor** tanár, helytörténész, a város krónikása vezette a várost bemutató helytörténeti sétát, melynek keretében megismerkedtek Érsekújvár történetével a városalapítástól egészen napjainkig. A séta része volt a Ferenc-rendi templom és kolostor megtekintése is. **Cirill atya** szívélyes fogadtatása a nyugalomban, csendben, a falakon túli hőség kizárásával nemcsak egyfajta felüdülést, hanem ismeretbővítést is nyújtott. A zsinagógában az érsekújvári zsidóság történelmébe nyertek betekintést. A séta során megtekintették a város jeles személyiségeinek tiszteletére állított szobrokat, köztük **Anton Bernolák** és **Széchenyi György** szobrát.

A *Bibliothéka Kaláka* magánkönyvtárban a tőle megszokott emberszeretettel **Strba Katalin** fogadta a résztvevőket

és ismertette az egyedülálló „birodalom“ történetét. Az érsekújvári Anton Bernolák Könyvtárban tett látogatás során az intézmény igazgatója, **Szilágyi Márta** ismertette a könyvtár történetét. Az olvasóval való kapcsolatról – felhasználva az internet-technológiát is – **Kováčič Gizella** szólt. Bemutatta az elmúlt esztendő rendezvényeit, majd a családi könyvtár részleget.

A *Művészeti Galériában* **Magda Klobučnicková** igazgatónő fogadta a csoportot, majd az intézmény ismert művészettörténésze, **Helena Markusková** vezetésével ismerkedtek meg a **Kassák Lajos** tiszteletére létrehozott emlékkiállítás, valamint az állandó tárlat és az időszakos kiállítás anyagával. A *Thain János Múzeumban* (igazgatónője, **Gudmon Ilona** közreműködésével) **Vincze László** muzeológus mutatta be a tárlatot. Andódon **Czuczor Gergely** hagyatékának a megtekintése következett, majd a Vág-parti Szímő község polgármesterének szíves vendéglátása a *Jedlik Ányos Emlékházban*. Tardoskedden a *Falumúzeumban* **Bara Mihály** polgármester derűvel és szeretettel fogadta az akkor már a melegtől kissé elcsigázott csapatot. Elmesélte a falumúzeum történetét, majd a Szent István szobor tövében a település múltját. A két nap folyamán a csapattal tartott **Chrenka Edit** szótárkészítő és kedves férje, akik nagy odaadással kísérték végig a történeteket, és aktív résztvevői voltak az eszmecsereknél. A régióbeli helytörténeti sétát Pénzes István sokrétű kalauzusa tette tartalmasabbá.

A nap este a *Kicsi Hang* együttes műsorával ért véget. A résztvevőknek kellemes élményben volt részük. Katalin és József gördülékeny, szellemes, mosollyal kísért előadásának legnehezebb része annak vége volt. A kedves páros itt is lenyűgözte a hallgatóságát – a költészet ilyen módon való közvetítésének erejét, hatását a hasonló élményben már részesülteknek nem szükséges különösebben eszetelni.

Ezt követően, egyszersmind köszöntve és elbúcsúztatva a résztvevőket, Érsekújvár polgármestere, **Pischinger Gejza** látta vendégül a *Kultúrák között* rendezvénysorozat figyelmes, türelmes, kíváncsi, derűs csapatát. Néhány óras pihenés után, a napfelkeltét követően vonaton Losoncra indult a csoport.

Losoncon és környékén számos, Szlovákiát, kiemelten az itteni magyar kisebbség helyzetét bemutató előadás várta a résztvevőket, melyek nagy részére a losonci *Kármán József Alapiskola és Óvoda* Kármán termében került sor.

A sort **László Béla** (Nyitra) nyitotta meg, aki a szlovákiai magyar oktatási rendszerről szólt. Számos statisztikai táblázaton keresztül mutatva annak eredményeit és gondjait, távlatát. Kritikusan értékelve a komáromi *Selye János Egyetem* létrehozásának körülményeit, s annak lehetséges kihatásait az elkövetkező évekre. Más jellegű, alig kutatott témát dolgozott fel szakdolgozatában és az annak alapján elkészített előadásában **Bozó Andrea** (Füle). Medvesalja határon átvélő kapcsolatainak alakulását elemezte, beleértve a trianoni szerződésnek erre gyakorolt hatását. Az előadások sorát e sorok írója zárta, aki a vendéglátó helyszínt, Losoncot mutatta be képben és szóban. Ezt kora este városnéző séta, benne a református templom megtekintése zárta. **Böszörményi István** volt a kalauzunk. Ő volt a másnapi, jú-

László Béla

lius 27-i kirándulás kalauza is. Első állomása Alsósztregova, a Madách-kastély volt, ahol **Andor Csaba** (Budapest), neves Madách kutató Madách Imréről tartott előadást. Az író sírjánál néhány vers és részlet hangzott el **Keckés Ildikó** és **Kočkovič Péter** előadásában, majd Böszörményi István emlékezett. A szklabonyai Mikszáth-házban a ház gondnoka kalauzolt, s mutatta be az év elején átadott házat és kiállítását. A kékkői várban **Balassi Bálintra** emlékeztek a résztvevők, s megtekintették az itt berendezett emlékszobát is. A kirándulás utolsó állomása Füle volt, ahol a Csemadok helyi szervezete várta a csoportot, s számos helyi adományozó,

Tóth Károly

szervező készített számukra élményt nyújtó vendéglátást. **Erdélyi Géza** református püspök bejelentett kérésére miatt kicsit felborult a tervezet, de végül mindennek és mindenkinek sikerült helyet találni és szót adni. A református templomban a helyi közösség tagjai, valamint **Miklós István**

esperes mutatták be a templomot és a közösség életét. A *Magyar Házban* **Hizsnyan Géza** (Rimaszombat) a szlovákiai magyar színházas rövid történetét és jelenét vázolta fel. Ezt követően Bozó Andrea vársétára invitált, s a szép napnyugta látványával a háttérben, a történelmi események bemutatása mellett néhány népdalt is elénekelt. Az est zárórésztében Erdélyi Géza a szlovákiai református egyház múltjáról és jelenéről szolt.

A médiák és szlovákiai magyar tudományos élet volt a következő nap fő témája. **Lovász Attila** (Pozsony) a szlovákiai magyar sajtót mutatta be. Talán itt hangzott el hivatalosan először az is, hogy a megnyert pályázat ellenére nem ő lesz a *Pátria Rádió* főszerkesztője. **Tóth Károly** (Somorja) a szlovákiai magyar civil társadalom 1989 utáni újrendeződését és jelen helyzetét vázolta fel. **Végh László** (Somorja) ugyanezt tette a szlovákiai magyar tudományos életről, **Öllös László** (Somorja) pedig szlovákiai politikai helyzetet boncolgatta, beleértve a akkor még közelgő választások lehetséges eredményeinek elemzését is. Az aznapi előadásokat **Gyurgyík László** (Komárom) zárta, aki a népszámlálások adatain keresztül érzékeltette múltunk és jelenünk nem mindig örömet okozó statisztikai tényeit.

A napot XI. Nógrádi Nemzetközi Folklorfesztivál rendezvényein (kultúrműsor a református templomban, felvonulás, gálaműsor) való részvétel zárta. Ezeken, az előzetes információk szerint részt kellett volna vennie **I. Gašparovič**nak, a Szlovák Köztársaság elnökének is. Az elnök tár-

Sztregova

gyalt a város vezetőivel, találkozott a Fesztiválon résztvevő csoportok képviselőivel, meglátogatta annak helyszíneit is, de a felvonuláson és a gálaműsoron már nem vett részt. Maga az est jó hangulatban telt, kis csalódást okozott, hogy elmaradt a táncház, melyet a fellépő csoportok is vártak.

Nyelv és irodalom szerepelt az utolsó nap programján, melyet a rendezvény egész ideje alatt jelenlévő **Lanstyák István** nyitott meg. Előadása címe: „A magyar nyelv szlovákiai változatairól (trianonizáció és detrianonizáció)”. Bár minden részletre nem jutott idő, az elhangzottak ezúttal is számos egyet- és egyet nem értő kérdést vetettek fel. **Grendel Lajos** (Pozsony) a szlovákiai magyar irodalom néhány pillanatképét próbálta felvázolni, érezve és éreztetve a bőség zavarának meglétét. **Hodossy Gyula** a *Szlovákiai Magyar Írók Társasága* és a szlovákiai magyar könyvkiadás

fejlődésének legfontosabb állomásait vázolta fel, kiemelten szólva az 1989-es után bekövetkezett változásról. A szünetekben **Puntigán Tünde** játékos gyakorlatai enyhítették az előadások komolyságát.

A rendezvényt záró búcsúestnek a *Szabó Gyula Ház* adott helyet. Az eseménynek a lefolyásába, egy nyári zápor révén jelentősen beleszolt az időjárás is, de a hangulatot nem rontotta el. A vendéglátó **Szabó Kinga** a szlovákiai magyar képzőművészetről tartott értékes előadást. Ezután a résztvevők már a házban megtekintették a **Szabó Gyula** életéről készült filmet. A programot **Kelemen Gábor** és lányainak megzenésített versekből, mesékből és népdalokból összeállított műsora zárta. Nem maradt el a vendéglátás sem. Pohárköszöntőt Böszörményi István mondott.

A minden tekintetben tartalmas hét befejeztével, búcsúzóul a következő gondolatsort helyezték a résztvevők tarsolyába:

„A madárnak szárnya van és szabadsága,
Nekünk szülőföldünk és sok-sok tennivalónk.“

... induljatok hát, vigyétek hírül, amit itt hallottatok, tapasztaltatok.

Az érsekújvári történések szervezői, mozzatói, az Anton Bernolák Könyvtár dolgozói: Kecskés Ildikó, Kovačic Gizella, valamint a Csemadok helyi szervezet képviselői, **Berényi Margit** elnök és Kočkovič Péter voltak. Losoncon e sorok íróján kívül **Demján Béla**, Bozó Andrea (Fülek) és **Hajdók Hajnal** vállalták a szervezőmunkát.

A szervezők minden résztvevő nevében tisztelettel köszönik a támogatást az alábbiaknak:

Érsekújvár város polgármesterének, az intézmények vezetőinek, megszólított előadóinknak, Andód, Szímó és Tardoskéd község polgármestereinek, a rendezvényt kiadványaikkal támogató szlovákiai magyar könyv- és lapkiadók vezetőinek, a helyi és a központi sajtó képviselőinek, **Hóka László** kávéház tulajdonosnak, valamint a **Lahodek házaspár**nak. Losoncon a Kármán József Alapiskola és Óvoda igazgatóságának, kiemelten **Bial Péter**nek, a komáromi *KT Kiadónak* és a pozsonyi **Madách-Posonium Kiadónak**, akik kiadványaikat adományozták a résztvevőknek. A losonci *Nógrádi Művelődési Központ*nak, a losonci *Phoenix Könyvesbolt*nak, személyesen **Varga Tamás**nak, a *Szabó Gyula Baráti Társaság* tagjainak, a füleki cserkészeknek, a *Csemadok Füleki Alapszervezetének* és a *Füleki Református Egyházközség* tagjainak, **Fehér Zsolt** családjának és édesanyjának (Galsa) valamint Szabó Kingának, Böszörményi Istvánnak, **Csúsz Péter**nek és mindenkinek, akik bármilyen módon hozzájárultak a találkozó eredményes megrendezéséhez.

(Kecskés Ildikó érsekújvári összefoglalójának felhasználásával):

Puntigán József

Hangulatképek a Tokaji Írótaborból, gömöri szemmel

Érték és befogadás. Vannak még értékek és lehetséges még befogadás!

Három erős pillérre támaszkodhatott az idei, 34. Tokaji Írótabor közönsége. A három pillér egyike a gömöri vonatkozásokban ugyancsak bőven rendelkező **Bartók Béla**, a másik a fél évszázaddal ezelőtti forradalom, a harmadik pedig az irodalmi nevelés kérdése. E három súlyos és napjainkban talán sokszor csak inkább felületesen kezelt témában fel-

merült kérdésekre kerestek (és kaptak is) válaszokat a résztvevők. Az Írótaborban való részvételre meghívást kapni – érdekes módon – ma egyeseknek felemelő, kitüntető érzés, másoknak inkább kellemetlen helyzet. Vannak aztán olyanok is, akik teljesen normálisnak tartják, hogy minden magyarországi vagy határon túli ilyen jellegű fórumon ott legyenek. Ma szükség van arra, hogy a téma iránt kíváncsiskodók tájékozód-

janak és találkozzanak a mai magyar irodalmi élet jelentős képviselőivel, megtárgyalják az éppen időszerű témákat, az adott, inkább megoldhatatlannak tűnő problémákat.

Sok felfogás létezik, a különböző felfogások okát annyi minden előidézheti. Egy valami azonban bizonyos: nincs egységes álláspont a magyarországi irodalmi életben, közéletben. A klasszikusnak mondott közéletiség valószínűleg komoly átalakuláson megy át. Ha ma kellene, nem igazán lehetne közfelkiáltással elfogadtatni semmit. Hiányzik ugyanis a köz és a közvélemény – egyéni vélemények vannak, egyéni látásmódok. A más álláspont elfoglalása azonban nem jelenti, nem jelentheti azt, hogy „aki nincs velem, az ellenem van“, miként azt a kommunizmusban az agitátor elvtársak mondták. A 34. alkalommal megrendezett Tokaji Írótabor kiváló olvasztótégely, kiváló véleménycserélő hely s ez így van, mióta rendszeresen eljárak ide, s remélem így is marad. Tokajban nagy öregekkel, igazi egyéniségekkel találkozhat a táborlakó, s persze mellette találkozhat magukat íróknak tartó, ám csupán lelkes amatőröknek mondható, sok kárt nem okozó írógatókkal, de sajnos igen nagy számban elborzasztó álzsennikkel, álentellektüel-félékkel is. Emellett teljesen normális, hogy csupán az irodalom iránti őszinte tiszteletet és vonzalmat érző tiszta emberekkel is össze lehet itt akadni. Tokaj, mint a Kárpát-medence egyik legszebb városa, csodálatos helyszín. A tábor idei nagyon feszített programja és a mindössze harminchat órára engedélyezett munkahelyi kimaradás miatt azonban csupán egy alig másfél órás sétára volt lehetőségem. Naponta legkeve-

Pillantás a résztvevőkre • Szekeres Éva felvétele

sebb hat vagy hét előadás, az előadások után azok megvitatása sok energiát követel a figyelőből. Azt mondják, Tokajban állítólag a nép-nemzeti irányvonal képviselői szoktak írótaborozni. Nem tudom mit jelent ez, mit jelenthet ez, és kinek a szemszögéből nézve kellene ilyennek látszani a tábornak. Mint arról már írtam, Tokaj nagy befogadó, elfér benne a nép-nemzetinek is nevezhető irányvonal, de a modern s urbánusként számontartott is. Azt a véleményemet, hogy talán a meghívottak sorát jobban meg kellene szűrni, továbbra is fenntartom. Viszont azt sem tudom igazán, van-e valamilyen elv, vagy „szűrő“, netán szabad a jelentkezés a Tokaji Írótaborba? Semmi gond! Mindezen kérdések ellené-

re az írótabor előadásaiából oly hatalmas mennyiségű információhoz juthatott a táborozó, amely mennyiség mellett a sokszínű, sokszor egymásnak ellentmondó vagy egymással kulturáltan vitatkozó eltörpül.

Érték és befogadás. Bartók Bélának az irodalomra kifejtett hatását hónapokig elemezhetném – kiváló előadások

tették is ezt. 1956, a félszázada kiobbant magyar csoda máig sokfajta megközelítési lehetőséget ad, igazából ennek a témának a tárgyalása, elemzése során, miként a Nagyváradon megrendezett *Partiumi Írótaborban* is, ismét az volt az izgalmas, ki hogyan, milyen szemszögéből képes újat mutatni, újat mondani, másképpen megközelíteni a forradalom eseményeit, történéseit, eddig rejtve maradt összefüggéseit. Mái sok a szemszög, sok a szempont, sokfajta a megközelítés, szinte lehetetlen követni, aki viszont majd teheti, szerezz be magának az írótaboron elhangzott előadásokból elkészülő almanachot és olvassa el. Igen tanulságos lesz! Miképpen igen tanulságos a tavalyi évben elhangzott előadásokból összeállított kis karcsú könyv is, amely a József Attila-centenáriumra készült. Valóságos csemege! Külön figyelemre méltó az idei témák közt a harmadik téma, az irodalmi nevelés problémaköre. Anyaországon belül, határon túl nyilvánvalóan nagy és komoly gondok tapasztalhatók. Az alapkérdések egyike: nevelés vagy oktatás folyik-e, irodalmat vagy irodalomtörténetet tanítanak-e, mit tanul meg a valódi irodalomból a diák, kiből és hogyan lehet, lesz irodalmat szerető és befogadó ember? Egyszerre már felsorolni is sok ennyi kérdést. Pedig érdemes. Sok érzelmet felkavaró, tényfeltáró, sok kérdést feltevő volt **Kukorely Endre** szókimondó, kemény hangvételű előadása, amelyben az ún. nagybetűs életből vett példákkal (középisikolások lányok buszbeli monológjaival) illusztrálta az előadó a magyar irodalom oktatásának jelenlegi helyzetét, az irodalmi nevelésre és magának a nevelésnek az elfojtására tett

kísérleteket. Az ún. határokon túlról, a Vajdaságból **Vajda Gábor**, Kárpátaljáról **Vári Fábrián László**, Erdélyből **Egyed Emese**, az északi peremvidékről pedig jómagam mondhatuk el az irodalmi neveléssel kapcsolatos, vagy éppen annak hiánya miatti feszültségekből származó tapasztalatainkat. (megj.: a peremvidéki helyzetet elemző írás az Agóra rovatban olvasható.)

Sajnos, **Kalász Márton** hirtelen megbetegedése miatt az első estre tervezett irodalmi és zenei est helyett a nyíregyházi gimnázium leánykórusa énekelt – volna. Azért írom, hogy énekelt volna, mert csupán három Bartók-feldolgozásig jutottak el, nagynevű karmesterük ehelyett – összetévesztve az írotábort egy általános iskolai nevelő koncerttel – sajnos fárasztón sokat szónokolt és borzasztó keveset mondott. A tábor második estjén **Antall István**, a *Magyar Rádió* szerkesztője rendezésében korábban már kötetben vagy sajtóban megjelent, vagy erre az alkalomra íródott szabadság-versek hangzottak el a költők tolmácsolásában. Az elhangzottakból rádiófelvétel készült, amelyet szeptember elején hallhatott a nagyközönség.

A Tokaji Írotábor elmaradhatatlan programja a borkóstolás. A *Disznókő Szőlőbirtok* és *Pincészet* ismét felejthetetlen borászati élményt nyújtott, a hangulatot hajnalig szóló é-

Emléktábla

neklésbe jellemzi leginkább.

Az idei írotábor az emlékezés falánál idén 1956-nak és Bartók Bélának állított emléket egy-egy bronzból készített emléktáblával. Ami igazán fontos tapasztalat egy írotábor után, az a megerősödött személyes kapcsolatok, barátságok. **Sturm László**, **Ködöböcz Gábor**, **Kukorelly Endre** újra felfedezte magának Gömörországot, ha másképpen nem is, a folyóirat által.

Tokajban lenni jó! Az írotábor rangját nem homályosítja el a sokszor méltatlan vita és az esetenkénti leminősítés. Gömör számára egyfajta tájékozódási pont, lehet a Tokaji Írotábor példaértékű nyitottsága, egészséges vitára és kompromisszum kialakítására ösztönző hangulata.

Szászi Zoltán

Megőrzött értékeink (IX. Nyári Egyetem – Jászó)

Az átutazó vendég avagy a néha kilátogató érdeklődő talán csak a műsorokról tud számot adni. Megemlékezés az Európát megmentő nándorfehérvári győzelem 550. évfordulójáról, Rákóczi történelmi szerepéről a hazahozatal 100. évfordulója kapcsán, **Fáy András**nak, a nemzet mindenésének a sokoldalú tevékenységéről a reformkori küzdelmekben születése kerek évfordulóján és a kommunista rémuralom elleni magyar szabadságharc üzenetéről félévszázad

Katona Tamás • Panyko László felvétele

távlátában. Vagyis emberi és nemzeti értékeinket megmentő események és személyiségek révén a magyar és keresztény örökség vállalása és a rendületlen helytállás irányába mutattak az előadók, mint **Katona Tamás**, **Pomogáts Béla** a vagy **Zombori Ottó**. Egy napot a *Vasárnap* c. családi magazin szerkesztőivel és tanácsadóival tölthettek a jelenlévők, mert eljött **Lovász Attila**, **Ferenczi Éva** és **Juhász Dósa János** is. Ám sokan a külső munkatársként bedolgozó grafológus (**Hornay Ottília**), pszichológus (**Hadas Katalin**), orvos (**Petővsky Pál**), illetve jogász (**Kovács György**) válasszaira voltak kíváncsiak. Egy másik nap a nosztalgiáé volt, régi táborozásokra és túrázásokra emlékezve, hiszen 35 éve már volt Jászón nyári ifjúsági találkozó, melynek siralmas hatósági, politikai és államrendőrségi hátteréről ma már mosolyogva lehet beszélni. A Csemadok szervezésében viszont ez lenne a 25. tábor, de a Somodiból való kényszerű átköltözés egy kicsit a jellegét és hangulatát is megváltoztatta, ezért lett nyári egyetem. Most már felesleges arról vitázni, hogy miért figyelt oda több száz ember még tizenöt éve is egy-egy előadóra, hogyan lehetett szinte a semmiből mindazt megvalósítani. Persze a régi filmeket nézve (**Kolár Péter** negyven éve készült nyolc milliméteres felvételei különösen érdekesek) a „veteránok“, vagyis akik azonosítani tudták a képeken láthatóakat, történelemmé lett emlékeiket idézték vissza. **Nagy Imre** pedig már TV-s anyagaival büszkélkedhet, hiszen díjnyertes filmet is készített az egyik jászói találkozóról. Eljött **Tóth Attila** nagyvállalkozó, **Zachariás István**, szépsi polgármestere, **Köteles László** parlamenti képviselő, **Reiter György** és **Krisztina**, **Bubenko György** vállalkozó,

Kováts Marcell zenész és természetesen **Kolár Péter** (színházigazgató) és **Boda Ferenc** (Csemadok titkár), akik a szervezés terheit viselték s viselik máig. Diákként kapcsolódtak a mozgalomba, mára pedig már unokáik is jelen lehetnek. Ez is jelzi, hogy ennek mindig volt egy családi jellege. A művelődés mellett pedig a színvonalas szórakozás is fontos volt. Jászónak már a megzenésített versek, a verséneklők találkozója ad jelleget. A **Kicsi Hang**, **Kor-Zár**, **Hornnyák Marek** és **Zsuzsa**, **Hudák Katalin** és **Kátay Zoltán** visszajáró vendégként mindig üde színfoltot, szép dallamvilágot hagy maga után. Főleg, ha az esti tábortűznél is hozzájárulnak a hangulathoz, amikor három zenekar áll össze és például valami régi Omega- vagy Illés-slágeret pengetnek el közösen, amitől a mai tizenévesek is kedvet kapnak a daloláshoz... Másik hagyományos rendezvény a gyalogtúra, melynek állandó úti célja a debreceni **Szent László-forrás**, ahol az idén egy feltárást követően a templom romjaiból egy cso-

A résztvevők egy csoportja • Panyko László felvétele

dálatos természeti templomot építenek fel. A túrázók most a faluban is megálltak, megemlékezve a temetőben nyugvó papról, **Vidasics Edér**ről, aki a magyar szabadságharc honvédseregének tábori főpapja volt, és **Göresös Mihály**ról, aki néprajzi tanulmányaiban örökölte meg e táj népéletét. A művelődési házban **Papp Anna** polgármester és helyi fiatalasszonyok jóvoltából kedves megvendéglésben is részeshettek. A vihar előtti melegben jólesett, hogy **Reisz András** (füleki származású, egykori iparista) meteorológus segítségével az időjárás alakulásáról és az éghajlat gyanús változásairól is beszélgethettek. Aztán a vihar a túrázókat mindenütt elkerülte.

És még ez sem elég, mert aki gyermekeivel érkezett, az is nyugodtan részese lehetett minden előadásnak, mert közben a kézművesség rejtelseibe avatták be a lurkókat (akikhez bizony gyakran a felnőttek is örömmel csatlakoztak) jeles mesterek, mint **Dienes Mária**, **Baumgartner Zsolt**, **Jókai Mária**. Lehetett agyagozni, nemezt készíteni, üvegre festeni, gyöngyöt fűzni. **Motyka Ildikó** és **Boda Ilona** meséket mondott, **Takács Edit**re pedig a sötétedés utáni „rókavadászat” miatt emlékeznek majd a legtöbben. A vasárnap immár tizedik éve mindig **Jászó Napja** a **Nagyforrás**nál, ahol a színpadon a tábor résztvevői és vendégei mellett (Kicsi Hang, Hornnyák Marek, Kátay Zoltán, Kor-Zár) a környék csoportjai is helyet kaptak, mint a szépsi **Egressy Kórus**, a debreceni **Tűzikék** illetve a **péderi éneklő csoport**, amely otthon a

faluban is bizonyított már, hogy miként kell megtartani iskolájukat (a magyar iskolába íratott gyermek mellett bátor helytállásra bíztatják egymást, énekeikkel is!). Az ünnepi köszöntőt **Duray Miklós** tartotta, aki annak idején, már a hatvanas években is szervezett hasonló táborokat. **Csoltkó Jenő** pedig az idei rendezvényen nem csupán mint a helyiek lelkes szervezője, hanem a **Csemadok Kassa-környéki Területi Választmány** elnökeként is bemutatkozhatott. A jászóiak egyébként most is nagyon kitettek magukért, sokszor annak rovására, hogy ők maguk a műsorból keveset láttak (**Nagy Ágnes**, **Koronezi Gyula** és felesége megérdemlik az elismerést).

És még mindig nem szóltunk arról, hogy mi is az az élmény és hangulat, ami miatt az állandó táborlakó szomorú szívvel hagyja el a kempinget, „amit nem érthet, aki nem élte meg”. Erre csak egy válasz van, hogy jövőre jöjjön el közéjük, a tizedik jászói találkozóra, mely július 17-én kezdődik majd. A főcíme: „*Rendületlenül*”, alcíme pedig „*Vol-tunk – Vagyunk – Leszünk*”. Ez volt mindig is a táborok kormányprogramja, aminek felidézésére most talán újra nagy szükségünk lesz....!

(mml)

Bemutatkozik az Oxymoron polgári társulás

Rimaszombatban két éve működik egy polgári társulás, melynek tagjai a helyi kulturális élet fellendítését tűzték ki célul. Nevük kiválasztásánál az elsődleges szempont az volt, hogy a lehető legnagyobb mértékben utaljon a programjukban foglalt célkitűzésekre. Így esett a választás az „oximoron” szóra. Az irodalomelméletben költői eszközként számon tartott fogalom jelentése: gondolatközlés, egymást kizáró dolgok társításával. A polgári társulás vezetői ezt „közéletesítve” a társadalom különböző rétegeit, csoportjait szeretnék egy-egy kulturális program keretében „társítani”, s ezzel – egymás sokoldalú megismerésén túl – a harmonikus együttélés szépségeinek „gondolatát” terjeszteni a térségben. Egészséges – sérült, roma – nem roma, dolgozó – háztartásbeli, magyar – szlovák, fiatal – idős; alkalmat és tartalmat teremtenek a találkozósaikhoz. Készségfejlesztő műhelyfoglalkozásokban gazdag tábor, kiállításokat, kézműves foglalkozásokat, színházi és zenei fesztivált szerveznek. Tevékenységük első évében több mint háromszázezer korona támogatást kaptak a pályázataikra. Támogatóik között a **Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériuma** mellett ott volt a **Szlovák Gázművek Alapítvány**, az **Illyés Közalapítvány** és a **Határon Túli Magyarok Hivatala** is. 2006. szeptemberében két nagy programot is megvalósított az Oxymoron polgári társulás. „*Kézművesek hónapja*” címmel foglalkozást szerveztek nőknek, és ebben a hónapban került sor immáron másodízben a Konvergencia táborra is.

Kézművesek hónapja Rimaszombatban

A Kézművesek hónapja foglalkozás-sorozat a Határon

Tüli Magyarok Hivatalának támogatásával jött létre. A szervezők a térségben élő kismamákat, munkanélküli nőket, nevelőnőket, nyugdíjasokat és középiskolásokat szólították meg a programjukkal. Egyik céljuk az volt, hogy a kézműves-foglalkozásokon megismertessék a természetes anyagok hagyományaink szerinti feldolgozásának és hasznosításának

Gyöngyfüzés • Regina Spítalová felvétele

módjait. Volt gyöngyfüzés, gyöngyszövés, tűzzománckészítés és a batikolási technikák elsajátításának keretében a résztvevők megismerkedtek a selyemfestéssel is. A foglalkozások vezetésére a hagyományörzésben jeleskedő füleki *Motolla Műhely* munkatársait, illetve a környékbeli kézműveseket kérték meg. A majd 20 órás képzés során elkészült munkákat alkotóik hazavihették. S bár a rendelkezésre álló idő csak arra volt elég, hogy a résztvevők érdeklődését felkeltse az alkotás iránt és „beavassa” őket egy-egy folyamat rejtelmeibe, a program azt a célját, hogy tartalmas szórakozást nyújtson a résztvevőknek és közösségben tartsa őket, elváráson felül teljesítette. A képzésárón bizony nem egyszer hangzott el a mondat: „Nagyon jó volt, mikor lesz megint?”. Igény született! Erre alapozva és építve bátrabban pályáznak majd a szervezők a „folytatásra”.

Gyerektábor a Kopárhegyen

Az Oxymoron polgári társulás kétségtelenül legsikeresebb programja a sérült, fogyatékos, viselkedészavaros és gyereketthonos fiatalok tábora, mely idén másodízben került megrendezésre a Kopárhegy (Krokava) festői szep üdülőjében. A fogyatékoság más-más szintjén lévő gyerekek – egészséges társaikkal együtt – délelőtt és délután foglalkozásokon vettek részt. Szakemberek irányítása alatt képzőművészkedtek (festettek, agyagoztak, öntött gipsz-szobrot készítettek), kézműveskedtek (batikoltak, gyöngyöt fűztek, építőkockát készítettek), tanultak táncolni és ismerkedtek a színjátszással. Amellett, hogy az alkotói folyamatban önbizalmat erősítő ügyességről és kreativitásról tettek tanubizonyosságot, a foglalkozások hozzájárultak a gyerekek közösségigényének kielégítéséhez is. Komoly és vidám beszélgetések, bájos és megható jelenetek helyszínei voltak, melyek mind azt igazolták, mély érzésben, ragaszkodásban, szeretetben nagyon gazdagok a kis táborlakók. A kötött programon túl minden napba belefért a labdázás, hintázás, a séta és a napozás, mert még az időjárás is kedvezett a rendezvénynek: az érkezés napját leszámítva végig sütött a nap. Volt esti disko, country-koncert, ajándék színházi előadás és szalonnasütés, egyszóval minden, ami egy táborhoz hoz-

zátartozik. S hogy mitől különleges ez a rendezvény? Nehéz megfogalmazni, de talán leginkább attól, hogy egészséges és sérült gyermekek teljes természetességgel alkotnak csoportokat, közösséget, együtt dolgoznak a feladatokon, együtt játszanak, együtt versenyeznek, együtt szórakoznak. És közben nem a „farkastörvényeket” tanulják, hanem őrizni emberi arcukat. Mert valahogy ösztönösen is, figyelmeztetés nélkül is segítik a gyengébbet, elnézőbbek, türelme-
sebbek egymással szemben.

Zsélyi Katalin

Kórustalálkozó Mezőkeresztesen

Augusztus 19-20-án ünnepelte fennállásának 150. évfordulóját a Mezőkeresztesi *Férfikar*, amely erre az alkalomra Erdélyből a sepsiszentgyörgyi *Cantus Firmus* kórust, Szlovákiából pedig a három évtizede baráti *tornaújfalusi férfi éneklőcsoportot*, valamint a szepti *Vox Columbella Ve-gyeskart* hívták meg. Rajtuk kívül a *Szerencsi Férfikar* és a *Mezőkeresztesi Kamarakórus* szerepelt. Első nap egy ünnepélyes köszöntő, díszbéd és felvonulás után a helyi művelődési házban adott koncertet valamennyi résztvevő, majd másnap az impozáns református templomban, Szent István ünnepét is köszöntve, főleg egyházzenei művekkel mutatkoztak be. A gazdag műsorkínálat mellett újabb kapcsolatok szövődtek, illetve erősödtek a korábbiak.

Horváth Sándor, a tornaújfalusi kórus részéről elmondta, hogy már a 120. évfordulón is jelen lehettek, mint vegyeskar, de mivel ilyen népes csoportjuk már a faluban nincs, ezért gyermekeik révén és a községhez kötődő sok csoporttag által a szépsiek jogos folytatói lehetnek ennek a barátságának. A *Vox Columbella* karnagya, **Bodnár Attila** és a kórus több tagja ugyanis tornaújfalusi származású. Bár még csak másfél esztendő a csoport, de már negyvennél több fellépést tudhatnak maguk mögött a szűkebb régióban és az ország határain túl is. Encs és Szikszó után ez a rendezvény is újabb kapcsolatokra, meghívásokra adott alkalmat, például a sepsiszentgyörgyi kórus révén.

Mezőkeresztes egyébként egy ötezer lakosú nagyközség (egykori városi rangját a történelem megtépázta), nem messze Mezőkövesdtől. Itt volt 1596-ban a magyar történelem egyik legvéresebb csatája, a török megszállás idején, és közel 30 ezer ember esett el. A kórusuk is gyászos időben, a szabadságharc leverése utáni elnyomás korszakában talán éppen azért alakult, hogy a dal erejével hirdessék az élni akarást, a meg nem alkuvást, amit **Tompa Mihály** üzenete is ösztönzött: „*Fiaim, csak énekeljetek...*”. A mezőkeresztesiek méltán mondhatják el magukról, hogy Magyarország legrégebb folytonosan működő kórusa, olyan hagyományokból táplálkoznak, melyek túlmutatnak a zeneműveken is, nemzetünk együvé tartozását és megmaradását ápolva. Ennek szellemében, a dal szárnyán, mely nem ismer határokat, sem kormányokat, gyorsan elrepült ez két nap.

(mmL)

Falunap Balogiványiban

2006. augusztus 26-án falunapra gyűltek össze Balogiványiban. A második alkalommal megrendezett ünnepi alkalom két jubileum jegyében zajlott. A református templomban tartott istentiszteleten **Ft. Erdélyi Géza** püspök köszöntötte a 70. életévét betöltött **Nt. Orémus**

Žilka József, Balogiványi polgármestere

György lelkipásztort. Érzékletesen bemutatta azt a szolgálatot, amelyet a jubiláns eddig elvégzett. A jubilánst, illetve a gyülekezetet **Cseh István** putnoki római katolikus esperes is köszöntötte. Az iskola történetét Nt. Orémus György foglalta össze. Az istentisztelet keretében fellépett

A Four Fathers Énekegyüttes a vendéglátók társaságában

a helyi férfi egyházi énekkar, illetve a gyerekek versben köszöntötték a gyülekezetet és az ünnepeltet. A másik alkalmat az emlékezésre az adta a megjelenteknek, hogy kerek száz esztendeje épült fel a helyi (egykori) iskola épülete. Gömör mindenkori legnagyobb mecénása, **Andrássy Dénes** gróf annak idején jelentős mértékű adománnyal járult hozzá az iskola építéséhez. Ez utóbbi tényre emléktábla is emlékeztet. A jelenleg üresen álló

épületben a falu egyik jeles szülöttének, a Királyhelmeceen élő **Csótó Lászlónak** a kiállítását tekinthették meg az itthoniak és a szép számban hazalátogatók, illetve megjelent vendégek.

A közös ebédet követő műsor keretében **Ujj Barbara** és **Homonnai Tamás** társastánc bemutatójának, majd **ifj. Busa Viktor** hegedűjátékának tapsolhatott a közönség. A nap fénypontját a *Four Fathers Énekegyüttes* fellépése jelentette. Az idei *Tompa Mihály Országos Vers és Prózamondó Verseny* nyitóestjén is nagy sikert aratott népszerű együttes 1995 őszén alakult. Repertoárjukon a 20-as, 30-as évek amerikai zenéje, az ún. „Barbershop Style”, világlágerek feldolgozásai, spirituálék szerepelnek. Itteni előadásukon is különböző zenei stílusok jelentek meg: spirituálék, világlágerek, magyar slágerek; a zenezámok között pedig versparódiák hangzottak el.

(zka)

Ifj. Busa Viktor

Ujj Barbara és Homonnai Tamás

Szepsi városnapok 2006 - képekben

A X. Szepsi Napok rendezvénysorozata keretében gazdag kínálat várta az érdeklődőket. Felavatták a város felújított városközpontját, nemzetközi félmaratonos futóversenyt és Bódva völgyi kerékpárversenyt rendeztek, három napon át szólt a zene és ropták a táncot a színpadon, a bormúzeumban hegyaljai borok, kint a főzőverseny legjobb falatai várták az éhezőket és szomjazókat, veterán autók vonultak fel.

(Kép és szöveg: Mihályi Molnár László)

Könyvről – könyvre

Kiáltó szó. Kós Károly emlékezete. Nap Kiadó, Budapest, 2005, 317 oldal. Kós Károly önéletrajzát követően 5 fejezetbe rendezve olvashatjuk a Róla, illetve műveiről szóló írásokat, portrékat, méltatásokat, emlékezéseket, Vele készített beszélgetéseket, Hozzá intézett leveleket, Neki ajánlott verseket. A szöveges részt 13 fekete-fehér kép egészíti ki. A könyv a Domokos Mátyás által szerkesztett

Emlékezet c. sorozatban jelent meg. A kötet anyagát Dávid Gyula válogatta, szerkesztette.

G. Kovács Gyula: Egyházasközpont története. Kiadó nincs feltüntetve (Egyházasközpont önkormányzata), 2006. 204 oldal, fekete-fehér képmelléklet (10 oldal). A bőrkötésben, színes borítóban megjelent munka a medesaljai település monográfiája.

Lokális cigány közösségek Gömörben. Alcíme: Identitásváltozatok marginalitásban. MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2005. 126 oldal, 4 térkép. A Prónai Csaba által szerkesztett kötet (ő írta az előszót is) 7 tanulmányt tartalmaz Arne B. Mann, Prónai Csaba-Vajda Imre, Gecse Annabella, Kovács Attila, Kuchta Karin, P. Bodnár Enikő és

Pusko Gábor tollából.

Kovács Magda: A gonosz asszony hamlatára. Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2006. 172. oldal. A Tornalján élő jeles író 60. születésnapjára jelentette meg a kiadó ezt a válogatást korábban megjelent műveiből. Három részbe szerkesztve összesen 18 írást tartalmaz. „Milyenek Kovács Magda elbeszélései? Kezdjük tüstént egy paradoxonnal: ezek az el-

beszélések voltaképpen nem is elbeszélések. »Elbeszélőnk« ugyanis az orrunknál fogva vezet mindannyiunkat (lehet, hogy még önmagát is?), amikor igyekszik elhitetni velünk, hogy amit olvasunk, az epika. Szó sincs róla! Kovács Magda elsősorban és mindenekelőtt lírikus...“ (Cselényi László)

Lapról – lapra

Zempléni Múza. A VI. évfolyamát író társadalomtudományi és kulturális folyóiratot a Zempléni Múza Társadalomtudományi és Kulturális Alapítvány jelenteti meg évszanként, azaz negyedévenként. A folyóirat 2006. évi első számában a Tudomány és Társadalom rovatban olvashatunk a színműíró Gárdonyiról (Cseh Gizella), Az egész életen át tartó

tanulás kihívásairól az ezredfordulón (Kraiciné Szokoly Mária), jogfilozófusok demokrácia-értelmezéséről (Szabodfalvi József), a borútról a történeti irodalom fényében (Zelenák István). Bartók Béla művészetének éthoszáról (Tóthpál József), a pataki kerémia hagyományairól (Martinák Márta) a Művészet rovatban ír, ugyanitt található Dobay Béla tanulmánya (Mécsek László, az előadóművész), Novák Valentin, Miró Kiss Ida és Magolcsay Nagy Gábor versei, valamint Szénási Miklós novellája. A Szemle rovatban Bertha Zoltán, Klapcsik Sándor és Benke György könyvismertetéseit olvashatjuk, s közreadja a szám az első 5 évfolyam tartalomjegyzékét is.

Budapest. „A városlakók folyóirata“, ahogy alcímében jellemzi magát, júliusi számában a 6-9. oldalon a főszerkesztő Búza Péter Lovas a falban címmel a 150 éve elhunyt Ferenczy Istvánra emlékezik. Bepillantást enged a hagyatékba és egyben szembeesít bennünket az izgalmas mozzanatokban bővelkedő Ferenczy-örökséggel.

Critical Lapok. A „színház-világ-művészet“ alcímmel, immáron XV. évfolyamát jegyző folyóirat idei 5-6. számában a 7-11. oldalon Szakály István tanulmányát olvashatjuk a Szivárvány Színház címen. Ennek a Párizsban működött bábszínháznak volt az egyik oszlopos tagja a Rimaszombattól származó A. Tóth Sándor.